

O PIJAVICÍCH A HRŮZE Z VIRU CHUDOBY

Nekorektní groteska z firemního prostředí není pro každého. Ale když vám sedne, budete se královsky bavit

Jitka Jeníková
Profimedia.cz, archiv

Jaroslav Kuboš
Lopaty a Vykořisťovatelé
Host, 2022

„Lidi na lidi jsou jako saně, člověk na člověka jako kat...“ zpívá se ve známé skladbě Jana Wericha, která je nominálně o biblickém souboji Davida s Goliášem, obra s mazaným pidižvíkem. O souboji malého s velkým (kdo je kdo, nechám na rozhodnutí laskavého čtenáře) je i nová kniha Jaroslava Kuboše Lopaty a Vykořisťovatelé, která právě vychází v brněnském nakladatelství Host. A stejně jako v případě známé písničky i nad ní se vznáší otázka, co je zač a o čem že to vlastně je? Jsou to fejetony? Povídky? Je to kniha osobního rozvoje? Nejsou to spíš sloupky? Nebo sebrané blogové zápisky? Těžko říct. Jisté je, že místy je to opravdu velká sranda.

Na webu nakladatelství se dočteme, že Jaroslav Kuboš (* 1982) pochází z hornické rodiny, vystudoval informační technologie na VUT v Brně, pracoval jako programátor (neboli v jeho slovníčku Lopata) a nyní vede vlastní firmu Navigo3, která vyvíjí software pro řízení firem – čili se v jeho vlastním pojetí pokusil vyškrábat do světa Vykořisťovatelů, ačkoliv je to, jak se dočteme, snaha předem odsouzená k nezdaru, neboť Vykořisťovatelem se, stejně jako géniem, člověk nestává, ale rodí.

Kuboš si v Lopatách a Vykořisťovatelích nekorektně utahuje z dělníků i manažerů. A vlastně i ze všech ostatních.

Dívně se koukaj

Lopaty a Vykořisťovatelé nejsou knihou pro každého. Jejím základem je totiž naprosto nekorektní, místy do extrému hnaný humor („A když se ty dva platy složeš, je to k přežití. Koupím děckám vopravdický zimní boty, občas si i zatopíme a maso bude dvakrát tejdně i bez toho, že ho musím vyzvedávat v psím útulku. Stejně už na mě koukaj dívně!“ s. 117), kdy si autor neváhá dělat legraci ze všech a všeho, levicovými aktivisty počínaje a dětmi s rakovinou konče. Jak říkám, není to kniha pro každého.

Autor si vybírá témata, s nimiž se ve firemním prostředí stoprocentně každý setkal, a nechává k nim na pár stránkách promluvit nejprve Vykořisťovatele, poté Lopatu a následně „náhodného kolemdoucího“ – sociologa, hrobníka nebo třeba národního konzervativce. A tak se postupně dozvíme, jak se Vykořisťovatel i Lopata staví k ochraně přírody, harašení na pracovišti, pracovní morálce, rozkrádání majetku firmy nebo třeba

k dovolené. Koncept je to velice prostý a ke konci už mu výrazně dochází dech, přece jen zaplnit taškařicí (byť povedenou) 216 stran už chce opravdu kumšt. A ačkoliv pointy místy připomenou povídky Šimka s Grossmannem, jejich kvalit autor nedosahuje. Ono omezení na firemní prostředí značně redukuje manévrovací prostor a některé obraty a obrazy se musí začít nevyhnutelně opakovat.

Maďaři nad gulášem

Všichni mluvčí jsou do extrému dotažené karikatury – Vykořisťovatel je synek z milionářské rodiny, který se, slovy Lopaty, narodil „se stříbrnou lžičkou v zadku“, Lopata mluví, jak jí zobák narost, bez vohledu na to, jestli ve faše cvaká do klávesnice, nebo dělá přidavače na stavbě. Vzájemně sebou pohrdají, nechápou se a představují prapříčinu všeho špatného v životě toho druhého: „Lopaty jsou jako pijavice: tupí červi, kteří touží pustit mi žilou... V létě si Lopaty zapnou klimatizaci naplno a k tomu otevřou okno,

Lopata a Vykořisťovatel sebou vzájemně pohrdají, nechápu se a představují prapříčinu všeho špatného v životě toho druhého.

aby nedostaly rýmu. V zimě pro změnu pustí naplno topení a otevřou okna, aby neměly suchý vzduch. Když jedou vlastním vrakem, tak ho přes příčné prahy na cestě div nepřenášejí na zádech. Ve služebním autě ale zkoušejí, jak daleko po nárazu doplachtí vzduchem. Cokoliv dělají, dělají tak neefektivně, jak jen to jde.“ (s. 37) // „Nedávno dávali ve zprávách, že náš Vykořisťovatel postavil most za sto mega. Ze sto mega dá dva na vejplaty a zbytek jde do kapsy jemu a nějakému náměstkovi na ministerstvu! A ještě jim daj fotku do novin, kde se voba křeněj jak Maďaři nad gulášem. Bodejť! Taky bych nebulel.“ (s. 116)

Hlas tu mají navíc ti, kterým by měl být podle sílicího narativu odebrán (a měli by se jít stydět do kouta, a jestli oni nevědí za co, my ano!), protože jsme se jich za stovky let naposlouchali už dost: bílí muži středního věku. Lopata miluje pivo, doma má starou, která mu nechce dát a jen ho buzeruje, rád tráví čas v hospodě, stavěním králikárny, plácáním kolegyně – a žen obecně – po zadku (k čemu jinému ho taky maj?) a na důchod si plánuje nákup hárleje (sic!). Vykořisťovatel pohrdá ženami úplně stejně, jen pseudodistinkovaným způsobem, trpí napoleonským komplexem, hrůzou z viru chudoby, který by mohly Lopaty přenášet, přesvědčením, že on ví všechno nejlíp (a neváhá se o to s vámi podělit), a extrémní lakotou.

Krátké kapitoly a spousta volného prostoru působí, že jsou Lopaty a Vykořisťovatelé zábavná jednohubka, která si dělá srandu snad úplně ze všeho. „Dobroseři“ a „pravdoláskari“, stejně jako všechny ty „blbosti s gendrem“ jsou proti srsti těm dole i nahoře, společným nepřitelem jsou „ekoteroristi“. Pokud vám autorův smysl pro humor sedne, budete se skvěle bavit – tím víc a tím spíš, když v nějakém tom holdingu pracujete nebo jste pracovali a s podobnými existencemi přicházíte / přicházeli jste do styku. Pokud ne, bude to pro vás jen další z řady trapných, naprosto nekorektních pokusů o legraci, který nemá v dnešním světě v takovéto podobě dávno místo a škoda každého stromu, který kvůli němu musel padnout.

Snaha o přesah škodí

Místy se Lopaty a Vykořisťovatelé snaží o nějaké hlubší sdělení, ale celkově jsou prostě jen zábavnou groteskou na aktuální témata a snaha o přesah jim spíš škodí. Stejně jako jistá repetitivnost. Krátké kapitoly a styl fejetonu vysloveně nahrávají k tomu, číst knihu po chvilkách, po kouskách (třeba v deseti minutách, které vám Vykořisťovatel odměruje na použití toalety) a klidně na přeskáčku.

Na sociální síti LinkedIn si můžete najít autorův poměrně obsáhlý článek o tom, kterak kniha vznikala. V jedné části se svěruje: „Pokud se nestane zázrak a kniha nebude trhák, bude moje hodinová odměna za knihu podstatně horší, než kdybych šel balit nanuky.“ Inu, i spisovatel (stejně jako literární kritik, *ach*) je nakonec vlastně jenom taková vykořisťovaná Lopata. Králikárnám a nanukům zdar! ×

Autorka je spolupracovnicí redakce